

Tällä hetkellä meillä on kaksi jalostusnarttua, Kemi Mae ja Glencregg Fly. Molemmissa on hyvät puolensa. Mae on selkeä periyttäjä. Sillä on ollut kaksi pentuetta, molemmat tasaisia paimennusominaisuuksiltaan ja muutenkin. Pennut ovat olleet kiihkeitä, nopeita ja omapäisiä, mutta samalla luontaisia, koulutettavia ja terveitä. Eri uroksien leima on näkynyt tasaisissa pentueissa, ja nartun leima em. ominaisuuksissa.

Flylla on nyt ollut myös kaksi pentuetta. Toiset ovat vielä niin pieniä, ettei niistä tiedä muuta kuin, että ovat ulkoisesti yhteneväisiä ja reippaita. Flyn vahvuutena on hyvä ohjattavuus ja työäly sekä kuskia ja paimennettavia stressaamaton työskentelytapa. Sillä on ollut hyvä tilannetaju jo nuoresta lähtien. Molemmilta nartuilta saisi olla enemmän sellaista tyyntä voimaa, jota on ollut minun vanhalla Chili-nartulla. Sitä kaipaam, voimaa, jolla vain kävellään tyyneästi päin ja eläimet väistävät.

Kasvattaminen on kaiken kaikkiaan mielenkiintoista ja opettavaista ja tyytyväiset omistajat ja heidän onnistumisensa koiran käytössä ovat ihan parasta. Väliin olin jo lopettamassa kasvatuksen, mutta muutaman tyytyväisen omistajapalautteen sekä Maen ja Flyn myötä innostuin taas uudestaan. ■

Felltop Vila (Glencregg Fly x Nico) ja Erkki Ollila. Erkki on jo toista sukupolvea Ollilan tilalla, joka kasvaa yhdessä Maaritin koirakasvattien kanssa.

KUVAAJA NIINA OLLILA

Perusrataan valmistautuminen

Koonnut Ann-Mari Lintunen

Perusrata juttusarjamme on edennyt kolmanteen osaansa. Kysimme vinkkejä perusratatuomareilta, miten rataan kannattaisi valmistautua ja mitä he erityisesti rataa arvostellessaan katsovat. Vastaajina on joukko pitkän paimenkoirauran omaavia perusratatuomareita: Kari Kotikoski, Katri Piilola, Minna Eronen, Maarit Kyöstilä, Heikki Teittinen ja Nilla Salonen.

Rataan valmistautuminen

Kari: Kannattaa katsoa ohjeet, miten perusrata suoritetaan, ja harjoitella sitten sen eri osioita. Tärkeitä harjoiteltavia ovat vapaakuljetus, häkki ja poispäinajo. Muutenhan koira hoitaa tehtävät, jos on hoitaakseen.

Katri: Perusrataan kuuluvat tehtävät pitäisi kuulua jokaisen paimenkoiran työkalupakkiin eli mitään erillistä perusrataharjoittelua ei tarvita, vaan koulutuksen edetessä koiralla voidaan käydä suorittamassa perusrata. Enemminkin voisi ajatella, että perusrata on hyvä muistutus ohjaajalle opettaa koiralleen monipuolisesti vähintään kaikki nämä osa-alueet.

Minna: Vaikka perusrataa ei kokonaisuudessaan erityisemmin tarvitse harjoitella, on reilua koiralle ohjeistaa eri tehtäviä kotona. Esimerkiksi perusradalla koira saattaa kohdata ensimmäisen kerran tolalla olevan ihmisen tai useammankin eläimiä hakiessaan. On hyvä kokeille kotona, tutuissa olosuhteissa, miten koira suhtautuu uuteen tilanteeseen. Tolpalla oleva ihminen voi harjoittelutilanteessa tehdä vähän aiheetonkin häirintää, lisäksi vaikeusastetta pikkuhiljaa. Häkkityöskentelyä kannattaa harjoitella, jollei kotona koira ole tehnyt karsinassa töitä ja toimi siellä asiallisesti. Jos harjoittelee helpoilla, paljon paimennetuilla eläimillä on syytä muistaa, että tilanteet eskaloituvat nopeasti ja niihin

Häkistä rauhallisesti ulos. Vaikka itseä saattaa jännittää, ei paniikkiin ole aihetta. Perusradalla ei kelloa katsota. KUVA JAANA LUMATJÄRVI.

kannattaa vähän varautua. Esim. järjestää eriasteisia vetoja ja tarkistaa näissä, että koira on oma-aloitteinen ja saa eläimet hallintaansa ilman, että ohjaajan pitää olla aina auttamassa tai vahtimassa koira. Jos taas kotona on vain nautoja, ja on menossa lammasperusradalle, niin suotavaa on käydä joitakin kertoja näyttämässä koiralle lampaita ja päinvastoin.

Maarit: Kaikkia perusradan tehtäviä kannattaa treenata niin, että ne sujuvat hyvin kotioloissa. Koiran kanssa on hyödyllistä käydä treenaamassa myös josain vieraassa paikassa, ettei perusrata ole koiran ensimmäinen kosketus uusiin lampaisiin.

Heikki: Normitreeniä, perusasiat ja haku. En kannata perusratatreeniä erikseen.

Nilla: Monipuolinen treeni nuorelle koiralle. Pelkkä käskyjen noudattaminen ja sellainen treenaaminen, missä koira koko ajan käskytetään, ei johda hyvään lopputulokseen.

Voiko jostakin harjoittelusta olla haittaa?

Kari: Jos koira on pitkään koulutettu, siitä voi olla vaikea saada esille vaistonmukaisia asioita. Koira ei saisi koskaan kouluttaa niin, että siitä ottaa pois paimennusvaistoa. Koiran pitäisi saada olla myös koira.

Katri: Perusradalla koiralta vaaditaan myös itsenäistä työskentelyä. Jos tätä asiaa ei pidetä mielessä ja anneta koiran välillä toimia myös vaistojensa mukaan (peruskuljettaen eläimiä ihmiselle), vaikka siltä kisatilanteessa vaadittaisiinkin joka hetki ensisijaisesti ihmisen käskyjen mukaan toimimista. Silloin koira voi varsinkin vaistokuljetuksen kohdalla jäädä vain seisomaan tuomatta eläimiä ihmisen perässä tai laskea eläimet karkaamaan, kun käskyjä ei tulekaan.

Työtehtävät harvoin haittaavat koiran suoritusta, elleivät ne ole esimerkiksi pelkkää poispäinajoa tai eläinten paikallaan pitämistä.

Haittaava tekijä voi myös olla koulutustapa, missä koiralle ei koskaan edes opeteta peruskuljetusta, eikä vahvisteta koiran reagoitua esim. pysäyttää karkaamaan pyrkivä eläin, vaan keskitytään vain toimimaan käskyjen mukaisesti: koiran kiertämään eläimet flänkillä, pysähtymään ja ajamaan siitä. Tehdään koirasta itse ajattelematon robotti.

Minna: Muutamia vastaan tulleita tapauksia on ollut, että koira on pidemmälle koulutettu tekemään joko teknisesti asioita hyvin tai on menty hieman liian pitkälle siistissä työskentelyssä, voi koiran oma-aloitteisuus madaltua, joka näkyy sitten pisteissä. Tämä voi näkyä mm. puutteellisena pyrkimyksenä tasapainoon, häkityksen aikana koira ei työstä eläimiä, kiinniotto tilanteessa koira ei osallistu, ei uskalla/osaa. Nämä asiat voivat olla myös koiran todellisia puutteita, mutta ne saadaan hyvin aikaiseksi myös ohjaajan omalla toiminnalla.

Perusradalla Katri Piilola ja Karjapaimenen Tuuli.

KUVA EIJÄ HUUSKO

Maarit: Voi olla, että peruskuljetusta joutuu palauttamaan mieleen, jos koiraa on treenannut paljon täsmälliseen kisasuoritukseen.

Heikki: Kaikki työkokemus ja treeni käy, ei heikennä mahdollisuuksia. Pitkälle treenatusta koirista tuomarien on hankalampi nähdä, mikä on opittua/treenattua ja mikä on koirassa sisällä.

Onko kisakokemuksesta apua?

Kari: Kisaamisesta on apua, siinä saa harjoiteltua koiran hallintaa, sillä koiran täytyy olla hallinnassa ja ottaa käskyjä vastaan myös perusradalla. Kannattaa muistaa, ettei perusrata kuitenkaan ole kisasuoritus.

Katri: Ykkösluokan kisaradassa on paljon samoja tehtäviä kuin perusradalla ja siellä voi käydä kokeilemassa pystyisikö koiria suorittamaan ne perusradan tehtävät vieraassa paikassa, vieraila eläimillä paineen alla, hermostuneen ohjaajan ohjaamana. Tietenkin lampaan kiinniotto, vaistokuljetus ja häkin sisällä työskentely pitää vielä käydä tarkastamassa muualla.

Minna: Kisaradalta saa kokemusta koiralle ja ohjaajalle toimia vieraassa paikassa vieraila eläimillä. 1-luokan kisa on kuitenkin helpompi tehdä, sillä hauissa voi mennä vastaan ja radan pystyy ajamaan myös tottelevaisuuden turvin helpoilla lampaila. Tämä saattaa taas antaa vääränlaisen kuvan koiran kyvyistä.

Maarit: Kaikki kokemukset ovat eteenpäin.

Heikki: On mielestäni, kuskille ja koiralle kokemusta.

Mitä tuomari katsoo ja toivoo näkevänsä

Kari: Katson koiraa, miten se työskentelee lampaila. Haluan nähdä, että koiria pystyy lampaita liikuttamaan, mihin ohjaaja haluaa. Ja että koiria tekee yhteistyötä ohjaajan kanssa. En halua nähdä koiran jaagaavan lampaita ja ettei suoritukset ole kontrollissa.

Katri: Toivoisin näkeväni sujuvan ja hallitun suorituksen. En liian käskytettyä ja koulutettua koiraa, jolloin saa suurenuslasilla etsiä mitä koiria luontaisesti on, mutta en myöskään liian raakilettä.

Perusrata ei ole rakettitiedettä, eikä sinne menoa tarvitse turhaan pelätä. Jos sinulla on koiria, jotka pystyy hakemaan lauman, tuomaan ja viemään laumaa haluamaasi suuntaan ja käyttäytyy sisähommissakin asiallisesti, niin muutamilla vieraspaikan treeneillä näkee, voisiko tehtävät onnistua myös perusradalla. Jos koirasi ei ole ihan hallinnassa ja käsittelee eläimiä rumasti, niin älä hoppuile radalle, jatkamalla koulutusta lisääntyy todennäköisyys hyväksytyistä perusratasuorituksista ja saat koirasta enemmän hyötyä myös töissä. Nuoret koirat rakastavat usein vauhtia ja vaarallisia tilanteita, mutta niin luontaisesti käytöstä ei tuomaritkaan halua nähdä. Perusrata on kuitenkin myös koulutettavuuden mittari eli onko ko. koiria koulutettavissa kelpo työkoiraksi.

Minna: Koiran pitäisi näyttää alusta loppuun hyvää oma-aloitteisuutta ja pyrkimystä vaikuttaa eläimiin sekä pitämään ohjaajan samassa kuviossa mukana. Hyvä koiria pysyy tilanteen tasalla, vaikka ohjaaja ei aina sitä olisi. Jos ohjeistus tai ohjaajan toiminta ei ole koiraa auttavaa, mutta koiria silti pystyy hoitamaan ane-

tut tehtävät eläimiä asiallisesti käsitellen, on se aina parempi kuin koiria, jota tarvitsee ohjata ja auttaa tai jopa vahtia radan läpi. Eli noita viimeksi mainittuja asioita en mielellään näkisi perusradalla.

Maarit: Katson koiran luontaisuutta ja paimennettävien eläinten hyvää käsittelyä. Puresista ja riikkumista en toivo näkeväni.

Heikki: Katson omatoimisuutta, vaistoa, eläinten käsittelyä. Karkea, puolivalmis koiria saa hyvät pisteet minulta. En halua nähdä ylitreenattua robotikoira. Tyylikäs, tehoton koiria ei miellyttä minua, valitettavasti niitäkin näkee nykyään.

Nilla: Perusradan tarkoitushan on näyttää, että koirassa on riittävästi paimenusviettiä, hyvää hermorakennetta ja tarpeeksi yhteistyökykyä erilaisista työtehtävistä selviytymiseen. Arvostan sellaista suoritusta enemmän, jossa koiria toimii hyvin, vaikka ohjaajan ohjaus ei olisi sitä parasta. Emmehän me sen ihmisen käyttökelpoisuutta arvostele vaan koiran. Tätä ei missään tapauksessa tule arvostella kuten kilpailusuoritusta. Itse mietin aina, kun arvostelen, tekisinkö tällä koiralla töitä ja huomioin koiran suorituksen suhteessa sen ikään.

Voiko ohjaaja pilata tai pelastaa koiran suorituksen?

Kari: Ohjaaja voi pilata suorituksen stressaamalla koiraa. Esimerkiksi yrittämällä vaikuttaa lampaisiin omalla liikkeellään, vaikka vaistokuljetuksessa. Eli ei kulje kunnolla pyydettyyn suuntaan, vaan yrittää mielestään auttaa jotenkin koiraa. Kun ohjaaja lakkaa itse jännittämässä ja koiria saa kuljettaa ja koota lampaita rauhassa, sen työ yleensä paranee. Sen olen monta kertaa nähnyt, että murisemalla ja ärisemällä ohjaaja vain hermostuttaa koiraa. Silloin ohjaajaa täytyy kärkeä olemaan hiljaa ja vain kulkemaan, ja niin koirakin alkaa näyttää ihan hyvältä.

Katri: Kokenut ohjaaja pystyy käskytyksellä peittämään koiran puutteita. Kokeilematon saattaa hermostuttaa, lannistaa koiraa liialla käskytyksellä tai antaa koiran kuumua liian vähäisellä alkuradan ohjaamisella. Väärässä kohtaa annetulla maahan komennolla on monesti laskettu lampaat karkaamaan tai ohjaaja on hyvin estänyt koiraa häkittämästä eläimiä. Tuo-

Ahtaissa tiloissa työskentelyä voi kokeilla myös muualla kuin oikeassa perusratahäkissä, mikäli sellaista ei ole saatavilla. Pekka Kolehmainen Piin kanssa kokeilemassa häkkiä.

KUVA ANNE KONSTI

mareiden tehtävä on pyrkiä näkemään koira ohjaajan takaa. Vaistokuljetuksen ja kiinnioton kohdat ovat tässä oivallinen paikka.

Minna: Hyvä koira toimii ohjaajan puutteista huolimatta. Mikäli koira on koulutettu niin kuuliaiseksi, että se ei tee asioita, jollei erikseen sanota, ei koira silloin voi oikeastaan paimentaa.

Maarit: Taitava ohjaaja voi peittää koiran luontaisia puutteita ja kokematon ohjaaja voi estää koiraa näyttämästä luontaista paimennustaan.

Heikki: Ohjaaja vaikuttaa perusratasuoritukseen joka tapauksessa.

Nilla: Tässä ei mitata ohjaajan kokemuksta, mutta etua siitä on paljon. Huonolla ohjauksella voi ohjaaja estää koiraa esim. saamasta eläimiä häkkiin.

Neuvoja radalle

Kari: Koittaa olla jännittämättä ja otamatta suuria paineita suorituksesta. Tuomarit kyllä auttavat ja näkevät, onko koira kykenevä perusradan suorittamiseen. Jos joku osio ei onnistu, sitä täytyy treenata lisää.

Katri: Rohkeasti yrittämään, jos tuntuu,

että perusradalla vaadittavat kohdat onnistuvat ja koira on ohjattavissa. Olkaa myös armollisia tuomareita kohtaan. Tuomari ei kerro absoluuttista totuutta koirasta, eikä näe sen loistosuorituksia kotiloissa, vain pienen häivähdyksen vierailta eläimillä, josta pitäisi totuus kavaa. Arvio on vain siitä hetkestä ja niillä eläimillä koettu.

Minna: Aina kannattaa yrittää.

Maarit: Kannattaa treenata, koska jokainen treeni on eteenpäin koiran työkäytösäkin. Perusrata kannattaa ehdottomasti suorittaa ja yrittää uudestaan, jos ensimmäisellä kerralla ei onnistu.

Perusratatilaisuudet ovat erittäin hyödyllisiä koirien kasvattajille sekä tärkeitä työkoirien jalostuksessa ja työkyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä. Jos jalostusasiat kiinnostavat, kannattaa käydä myös katsomassa perusratatilaisuuksia, vaikka oma koira ei olisikaan sitä suorittamassa. Nuorten koirien suorituksista näkee paljon ja siellä näkee myös koiria, joita ei välttämättä tule koskaan kisaradoille. Koirien erilaiset paimennustyyliä ovat mielenkiintoista katsottavaa.

Heikki: Rennosti vaan, ei haittaa, vaikka epäonnistuu. Treenaaminen kannattaa aina. ■

Perusradan peruskuljetuksessa Katri Piilola ja KP Tuuli. Koiraa voi radalla auttaa tuomarien sallimissa rajoissa. Tuomarit myös neuvovat tarvittaessa kesken radankin. KUVA EIJA HUUSKO

